

ВІДГУК

офіційного опонента Ринденко Наталії Миколаївни
на дисертаційну роботу **Тронь Тетяни Володимирівни**
«Підготовка майбутніх фахівців у сфері охорони кордону
Сполучених Штатів Америки»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми дисертації.

Правоохоронна діяльність, як і будь-яка сфера життя суспільства, потребує підготовки висококваліфікованих кадрів, успіх виконання якими своїх функцій у цілому залежить від рівня їх професійної підготовки. Це робить необхідним перегляд «традиційних» підходів до проблем навчання та пошук нових шляхів підвищення якості підготовки фахівців усіх галузей правоохоронної діяльності, у тому числі й фахівців з охорони кордону.

Крім того, в умовах інтеграції України в європейське співтовариство та необхідності майбутнього вступу до Північно-Атлантичного альянсу одним з основних векторів розвитку Державної прикордонної служби України є адаптація системи професійної підготовки до стандартів професійної підготовки провідних країн НАТО.

Для вирішення цих завдань важливе значення має вивчення та аналіз передового досвіду провідних правоохоронних навчальних закладів іноземних держав, зокрема Федерального правоохоронного навчального центру США, міжвідомчої правоохоронної навчальної організації, відомої в усьому світі завдяки високоякісній підготовці персоналу правоохоронних органів для більш ніж 90 Федеральних агенцій, у тому числі й тих, що виконують завдання з охорони Державного кордону США.

Незважаючи на те, що проблемі професійної підготовки правоохоронців у країнах євроатлантичного простору приділена значна увага вітчизняних і зарубіжних учених, а їхні дослідження мають безперечну наукову цінність, проблема підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони державного кордону США не була предметом комплексного наукового дослідження.

Актуальність дослідження підсилюється і низкою суперечностей, які виявила Тетяна Володимирівна в процесі аналізу наукових джерел, нормативно-правових документів та стану професійної підготовки майбутніх фахівців вітчизняного прикордонного відомства.

З огляду на це, не викликає сумніву актуальність теми дисертаційної роботи «Підготовка майбутніх фахівців у сфері охорони кордону Сполучених Штатів Америки», яка компетентно обґрунтована авторкою.

"7"	Вх. № 1050
вручено	"12" 03 2018 р.
ВІДДІЛ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
НАДПСУ ім. Б.Хмельницького	

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення дисертаційного дослідження є достатньо обґрунтованими і переконливими.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Навчального центру підготовки молодших спеціалістів Державної прикордонної служби України імені генерал-майора Ігоря Момота (акт реалізації від 23.06.2017 р.), Ізмаїльського навчально-тренувального центру морської охорони (акт реалізації від 29.09.2017 р.), Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (акт реалізації від 03.10.2017 р.), а також у систему професійної підготовки персоналу Державної прикордонної служби України (акт реалізації від 10.10.2017 р.)

Тема дисертації є своєчасною й, беззаперечно, корисною для вітчизняної педагогічної науки та практики. Обраний напрям наукового пошуку відповідає тематичному плану наукової і науково-технічної діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького в межах науково-дослідної роботи «Теоретичні засади професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону США» (216-0160 П). Роль здобувача у виконанні цієї роботи полягає у з'ясуванні сучасних тенденцій такої діяльності, розробці рекомендацій щодо врахування позитивного американського досвіду фахової підготовки персоналу Держприкордонслужби України.

Про високий ступінь обґрунтованості наукових положень свідчить і правильно обрана методологічна основа дослідження, а також сукупність адекватних завданням методів наукового пізнання, використаних авторкою для досягнення мети дисертаційного дослідження.

Щодо висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, важливо підкреслити, що вони відповідають визначеним у дисертації завданням і послідовно розкривають логіку дослідження, повністю корелюють з науковою новизною і практичним значенням дослідження.

3. Достовірність і наукова новизна одержаних результатів.

Дисертантка одержала такі наукові результати:

уперше виявлено особливості професійної підготовки майбутніх фахівців охорони кордону в американському освітньому просторі, зокрема організаційні (умови добору кандидатів на навчання; варіативність, поетапність розроблення й упровадження програм навчання; трансформація навчальної діяльності у професійну), структурно-змістові (стандартизація й інтеграція змісту професійної підготовки на принципах компетентісно-орієнтованого і практико-орієнтованого підходів; забезпечення міждисциплінарної перспективи з орієнтацією на професіоналізацію підготовки; відповідність міжнародним, національним потребам і вимогам), процесуальні (інтерактивність та інноваційність форм, методів і технологій навчання);

визначено й охарактеризовано основні етапи становлення і розвитку Прикордонного патруля США, виявлено тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США;

шляхом порівняльно-педагогічного аналізу підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та України обґрунтовано можливості використання прогресивних ідей і позитивного американського досвіду в навчальних центрах підготовки військовослужбовців Держприкордонслужби України;

охарактеризовано професійно-особистісні вимоги до майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США в сучасному соціально-політичному контексті розвитку професійної освіти;

удосконалено змістове, організаційне та навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців – військовослужбовців Держприкордонслужби України у навчальних центрах підготовки з урахуванням особливостей досвіду США; змістове наповнення поняття «фахівець у сфері охорони державного кордону»;

подальшого розвитку набули положення щодо реалізації компетентісного підходу в підготовці фахівців у сфері охорони кордону; конкретизації професійних вимог до майбутніх фахівців – військовослужбовців Держприкордонслужби України; уявлення про основні напрями розвитку прикордонного відомства України в умовах міжнародного партнерства.

4. Значущість отриманих результатів для науки і практичного використання.

Дисертаційна робота Т. В. Тронь безперечно має вагоме практичне значення, яке полягає в тому, що одержані результати дослідження достатньо обґрунтовані, пройшли апробацію та готові до впровадження в систему професійної підготовки майбутніх фахівців з охорони кордону, а також використані в освітній діяльності вищих військових навчальних закладів Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ, інших силових структур України.

Крім того, узагальнені теоретичні положення дослідження можуть бути корисними для поглиблення й розширення знань про іноземні практики підготовки персоналу до професійної діяльності; для удосконалення організації і змісту іншомовної комунікативної підготовки інспекторського складу Держприкордонслужби України.

Авторка розробила:

методичні рекомендації на основі досвіду США для підготовки майбутніх фахівців – військовослужбовців Держприкордонслужби України (на стратегічному, педагогічному, дослідницькому рівнях);

методичні рекомендації викладачам на основі американського досвіду для підготовки курсантів навчальних центрів Держприкордонслужби України;

удосконалила зміст навчально-методичних матеріалів для проведення практичних занять з англійської мови професійного спрямування за темами «Перевірка документів», «Проведення огляду транспортних засобів», «Затримання порушників» для військовослужбовців Держприкордонслужби України, що навчаються за програмами підготовки «Молодший інспектор прикордонної служби України», «Інспектор прикордонної служби України», «Дільничний інспектор прикордонної служби України».

5. Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в наукових фахових виданнях.

Для розв'язання поставлених завдань дисертантка опрацювала 269 наукових джерел, з них 98 – іноземними мовами. Усі наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження висвітлено у 19 наукових працях, із них 4 наукові статті – у фахових виданнях України в галузі педагогіки, 5 статей – у фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 9 публікацій – у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій; 1 методичних рекомендаціях.

Отже, дисертанткою дотримано вимог наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1112 від 17.10.2012 р. «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук».

6. Відповідність структури та змісту дисертації вимогам щодо кандидатських дисертацій.

Структура дисертаційного дослідження Т. В. Тронь зумовлена його змістом та авторським баченням. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, кожний з яких характеризується певним внеском у розвиток теорії і методики професійної освіти, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, який налічує 269 найменувань, і 18 додатків на 50 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 237 сторінок. Обсяг основного тексту складає 160 сторінок і містить 10 рисунків та 7 таблиць. Робота чітко структурована і грамотно оформлена, що свідчить про володіння авторкою логікою наукового дослідження. Структура роботи відповідає меті дослідження й вирішуванню у ньому завданням.

У **першому розділі** – «Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону» – авторкою з'ясовано, що за останні роки сформувався значний інтерес серед науковців до проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців правоохоронної системи США. Разом з тим результати аналізу літературних джерел, вказують на те, що в них особливості підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США досліджені недостатньо. Заслужують на увагу здійснений авторкою ретроспективний аналіз розвитку Прикордонного патруля США та окреслені професійно-особистісні вимоги до фахівців у сфері охорони кордону.

У другому розділі – «Організаційно-педагогічні та дидактичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США» – подано загальну характеристику організації професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США; описано особливості змісту освітніх програм, структуру навчальних планів, етапи їхньої підготовки; проаналізовано форми, методи й технології професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США.

Особливого схвалення заслуговує деталізація змісту навчальних планів та програм підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США. Дисертантка фактично презентує модель навчання, зазначаючи теми, кількість аудиторних годин, що відводяться на опанування тією чи іншою темою, форми, методи і засоби, використання яких забезпечує ефективність та якість підготовки майбутніх правоохоронців.

У третьому розділі – «Результати порівняльно-педагогічного аналізу підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та України» – висвітлено зміст професійної підготовки майбутніх фахівців – військовослужбовців (курсантів) у навчальних центрах Держприкордонслужби України; здійснено порівняльно-педагогічний аналіз підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та України.

Не можемо оминати увагою чітке виділення Тетяною Володимирівною критеріїв порівняння (*цільовий, правовий, змістовий, діагностичний, технологічний*), на основі яких були виявлені спільні та відмінні ознаки підготовки правоохоронців. Є всі підстави для схвальної оцінки визначення авторкою перспективних шляхів реалізації прогресивних ідей американського досвіду підготовки майбутніх фахівців з охорони кордону та обґрунтування методичних рекомендацій щодо імплементації зазначеного досвіду в Україні. Зокрема, Тетяна Володимирівна пропонує здійснювати таку імплементацію у практиці професійної підготовки персоналу Держприкордонслужби України на чотирьох рівнях: стратегічному, організаційному, педагогічному й дослідницькому.

Підсумки дисертаційного дослідження відображено у загальних висновках, які корелюють з висновками до кожного з розділів і відображають реалізацію мети й завдань дослідження та є достовірними. Матеріали, подані в додатках, сприяють повноті сприймання основного тексту.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Високо оцінюючи результати дослідження Т. В. Тронь доцільно висловити окремі міркування, що виникли в процесі рецензування дисертації та вимагають окремих уточнень і пояснень.

1. На стор. 51, 67, 91 говорячи про іспит з іноземної мови, авторка зазначає, що у випадку, «якщо кандидат не володіє азами іспанської мови, йому пропонується скласти іспит на здібності до вивчення мов (*artificial language test* – штучна мова). Це спеціально розроблений курс, спрямований на те, щоб

виявити в людини схильності до подальшого опанування іспанською». На нашу думку, варто було б здійснити ґрунтовний аналіз вищезазначеного курсу та можливостей використання цього досвіду в українській правоохоронній освіті. Дисертаційна робота виграла б від поглиблення цього аспекту.

2. У підрозділі 1.3 «Професійно-особистісні вимоги до фахівців у сфері охорони кордону», визначаючи структуру особистісних вимог, які висувуються до майбутніх агентів прикордонного патруля США, авторка до блоку морально-етичних якостей віднесла «довіру громадян». На нашу думку, у формулюванні має місце певна некоректність, адже як визначає сама дисертантка на стор. 65 «Довіра населення до правоохоронних органів – це сприятлива (позитивна) оціночна реакція населення до правоохоронців, що виявляється в думках, почуттях та цілеспрямованій поведінці», а тому варто було б дещо змінити формулювання.

3. Позитивно оцінюючи проведений Тетяною Володимирівною ґрунтовний порівняльно-педагогічний аналіз підготовки персоналу у Головному центрі підготовки особового складу Державної прикордонної служби України імені генерал-майора Ігоря Момота (з грудня 2017 року) та правоохоронців у Федеральному правоохоронному навчальному центрі (FLETC), авторці, на нашу думку, варто було б більше уваги зосередити на порівнянні підготовки саме з Академією Прикордонного патруля м. Артижа, навчальним закладом, який готує суто фахівців з охорони кордону.

4. У другому розділі дисертації авторка подає загальну характеристику особливостей підготовки майбутніх фахівців Берегової охорони США. Матеріал, представлений здобувачкою, безумовно є цінним для теорії й методики професійної освіти. Однак дисертаційне дослідження значно виграло б, якби дисертантка представила ґрунтовний порівняльно-педагогічний аналіз підготовки фахівців Берегової охорони США та фахівців Морської охорони Держприкордонслужби України.

5. Робота виграла б у разі представлення дисертанткою не лише позитивів професійної підготовки фахівців з охорони кордону Сполучених Штатів Америки, а й проблематики як у баченні американських учених, так і в авторському виконанні. Такий аналіз допоміг би уникнути можливих прогалин в українській правоохоронній освіті в процесі її адаптації до світових стандартів підготовки фахівців правоохоронних органів.

8. Висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Висловлені зауваження та побажання, в основному, носять дискусійний характер, а тому суттєво не зменшують загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

В цілому дисертація є актуальним, цілісним, завершеним дослідженням, що має незаперечну наукову новизну і практичне значення, робить вагомий внесок у теорію і методику професійної освіти. Отже, дисертаційна робота Тронь Тетяни Володимирівни «Підготовка майбутніх фахівців у сфері охорони

кордону Сполучених Штатів Америки» заслугоує високої позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її авторка заслугоує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

Заступник начальника відділу – голова циклової комісії іноземної мови відділу циклових комісій центру підготовки молодших інспекторів Головного центру підготовки особового складу Державної прикордонної служби України імені генерал-майора Ігоря Момота

кандидат педагогічних наук

Н. М. Ринденко

Підпис Н. М. Ринденко засвідчую:

Завідувач групи документального забезпечення Головного центру підготовки особового складу Державної прикордонної служби України імені генерал-майора Ігоря Момота

Г. М. Шишоліна

«07» березня 2018 р.